

REPOZYTORIUM UCZELNIANE KORZYŚCI I OBAWY

Opracowanie wyników badania ankietowego i wnioski

Oprac.: **Olga Giwer, Maria Miller**

Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej

Warszawa 2011

Repozytorium uczelniane korzyści i obawy Opracowanie wyników badania ankietowego i wnioski

1. Cel i metoda

Badanie ankietowe nt. Repozytorium prac naukowych pracowników Politechniki Warszawskiej zostało przeprowadzone w okresie od 20 stycznia do 31 marca 2011 roku. Ankieta została opracowana i przeprowadzona przez pracownice Biblioteki Głównej PW zajmujące się Biblioteką Cyfrową Politechniki Warszawskiej mgr Olgę Giwer i mgr Marię Miller.

Celem badania było poznanie nastawienia środowiska akademickiego PW do idei utworzenia Repozytorium prac naukowych pracowników Politechniki Warszawskiej.

Ankieta przeprowadzono za pośrednictwem kwestionariuszy ankietowych w 2 formach: elektronicznej i papierowej. Wersja elektroniczna była udostępniana on-line ze strony domowej BG PW, strony Biblioteki Cyfrowej PW, bloga BGPW oraz Facebook'a. Ankieta w wersji papierowej była dostępna w czytelniach Biblioteki Głównej, Filii, Bibliotekach Wydziałowych.

Przeprowadzono szeroką akcję promocyjno-informacyjną zachęcającą do wzięcia udziału w badaniu. Informacje nt. ankiety przedstawiła p. Dyrektor J. Stępniać na Senacie Uczelni. Szczegółowo omówiono temat na spotkaniu z bibliotekarzami Systemu Biblioteczno-Informacyjnego. Ulotki informujące o ankiecie wyłożono w czytelniach SBI. Ponadto informacje wraz z linkami do wersji elektronicznej rozesłano do Dziekanów Wydziałów i Rady Doktorantów z prośbą o upowszechnienie tej informacji na wydziałach i w środowisku doktorantów.

2. Struktura ankiety

Ankieta miała charakter anonimowy, składała się z 14 pytań zamkniętych, które miały przynieść odpowiedzi na pytania czy w opinii respondentów repozytorium instytucjonalne PW :

- jest potrzebne
- co powinno zawierać
- czy powinno być otwarte
- kto powinien nim zarządzać
- jaka jest w tym rola biblioteki
- jakie istnieją obawy związane z zamieszczaniem prac w otwartym repozytorium
- jakie są najistotniejsze korzyści związane z zamieszczeniem prac w repozytorium
- czy będą współtworzyć repozytorium (zwartość) w przyszłości

Obligatoryjnie należało odpowiedzieć na 7 pytań dotyczących :

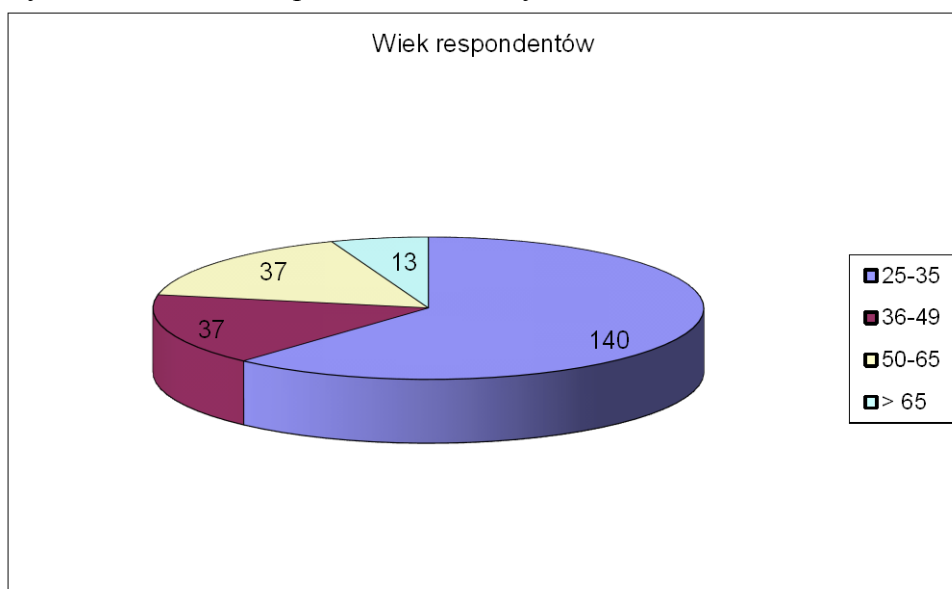
- typów dokumentów zamieszczanych w repozytorium;
- korzyści i obaw wynikających z deponowania publikacji w otwartym repozytorium;
- stosunku do tworzenia repozytorium na uczelni;
- identyfikujących respondentów [grupa: pracownik naukowy, doktorant, student, inna; wiek];

3. Omówienie wyników badania

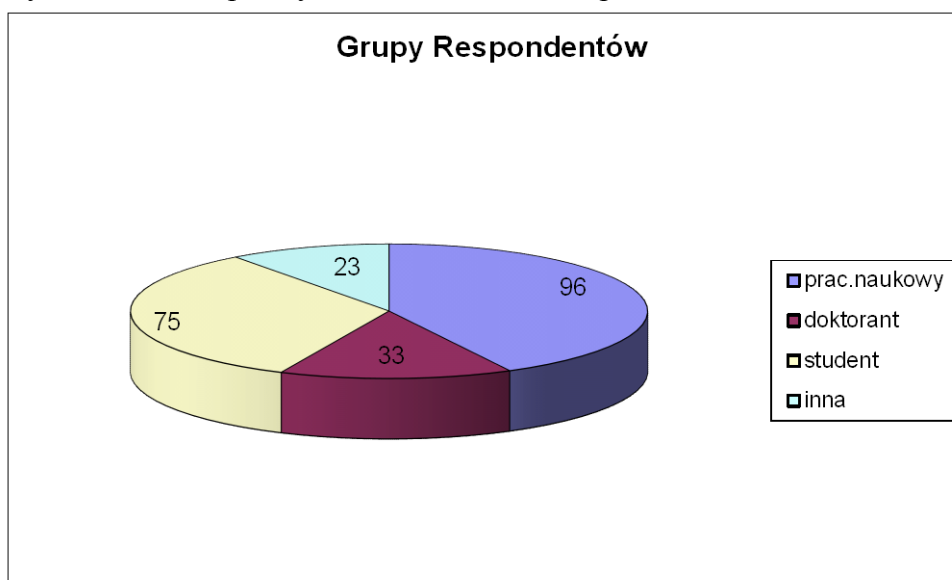
Charakterystyka osób biorących udział w badaniu

W badaniu wzięło udział **228 respondentów**, najliczniejszą grupę stanowili ludzie młodzi w wieku 20-35 lat (140 osób, 61.68 %). Następne grupy wiekowe (każda 37 osób) to osoby w wieku 36-49 i 50-65 lat, co stanowi 16,3 % każdej grupy badanych. Najmniej liczna była grupa po 65 roku życia - 13 osób (5,73%).

Wykres nr 1. Wiek respondentów ankiety

Wykres nr 2. Grupa użytkowników / status respondentów

Wykres nr 2 ilustruje liczbę respondentów wg kategorii użytkowników Systemu Bibliotecznego Informacyjnego PW. Najliczniejszą grupę respondentów stanowią pracownicy naukowcy - 96 osób (42,3%); następną grupą są studenci - 75 osób (33,04%). Doktoranci to grupa 33 (14,54%) osób. 23 osoby (10,14%) zaliczyło się do grupy INNI. Można przypuszczać że wśród nich znajdują się bibliotekarze akademicki, nie naukowcy pracownicy uczelni oraz użytkownicy bibliotek nie będący pracownikami Politechniki Warszawskiej.

Korzystanie z Internetu w celach zawodowych i publikowanie w modelu OA

Ankietę rozpoczynają pytania o wykorzystywanie Internetu w celach zawodowych i udostępnianie swoich prac naukowych w modelu Open Access. Odpowiedzi na pytania nie są obowiązkowe.

Pytanie nr 1. Jak często korzysta Pani/Pan z Internetu wyszukując materiały do swojej pracy?

- *codziennie*
- *co najmniej raz w tygodniu*
- *raz w miesiącu*
- *kilka razy w roku*
- *nie korzystam*

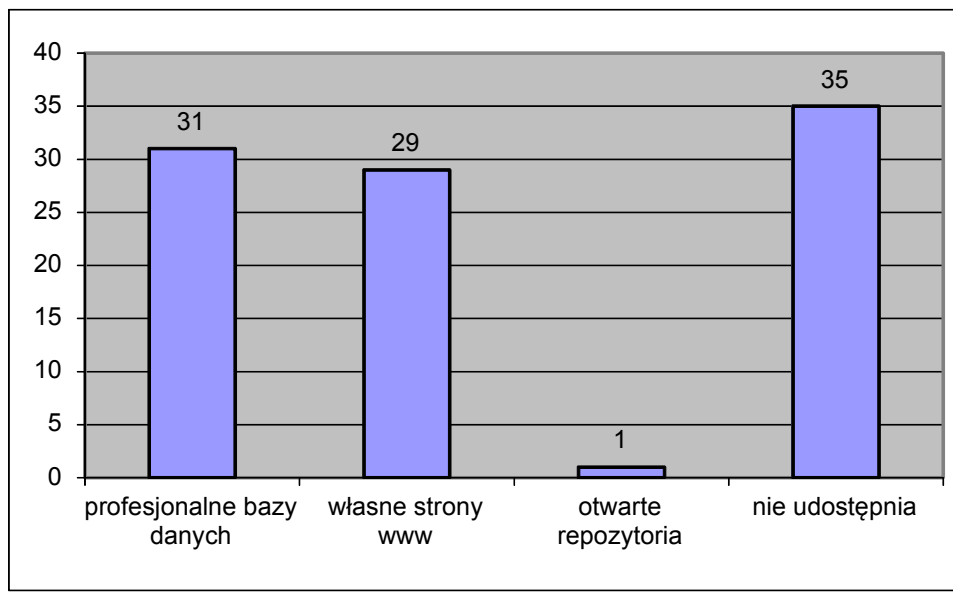
Prawie połowa badanych - 113 (49,78%) **codziennie korzysta z Internetu** w celach zawodowych; co najmniej raz w tygodniu - 94 osoby (41,6%), osoby korzystające sporadycznie to 18 osób. Tylko dwie osoby zadeklarowały, że nie korzystają z tej formy w pracy zawodowej. Z grupy codziennie korzystającej z Internetu 59 osób udostępnia swoje prace w sieci [w profesjonalnych bazach danych 28; na własnych lub wydziałowych stronach 25; repozytoriach otwartych 6]. Najczęściej z Internetu w celach zawodowych korzystają pracownicy naukowcy - 57 respondentów.

Pytanie nr 2. Czy udostępnia Pani/Pan swoje publikacje w Internecie?

- *w profesjonalnych bazach danych*
- *na własnych lub wydziałowych stronach internetowych*
- *w otwartych repozytoriach dziedzinowych*

Z ankiety wynika że swoje prace w Internecie udostępnia **104** z badanych osób, z czego 44 w profesjonalnych bazach danych, 51 na własnych bądź wydziałowych stronach www i 9 w otwartych repozytoriach. Co wydaje się interesujące: z 96 pracowników naukowych 35 zadeklarowało, że nie udostępnia swoich publikacji w Internecie, 60 publikowało w profesjonalnych bazach danych i na stronach własnych i wydziałowych. Jedynie jeden pracownik naukowy zaznaczył odpowiedź, że udostępnia swoje prace w otwartych repozytoriach. Wśród grupy doktorantów (33 osoby) taką odpowiedź zaznaczyło 4 respondentów. Warto zaznaczyć że w korelacji 113 osób korzystających codziennie z Internetu w celach zawodowych 53 nie udostępnia w nim swoich publikacji. Na wykresie nr 3 pokazano jak wygląda udostępnianie publikacji naukowych w Internecie przez pracowników naukowych PW

Wykres nr 3. Upowszechnianie publikacji naukowych w Internecie przez pracowników naukowych PW

Polityka gromadzenia w repozytorium instytucjonalnym PW

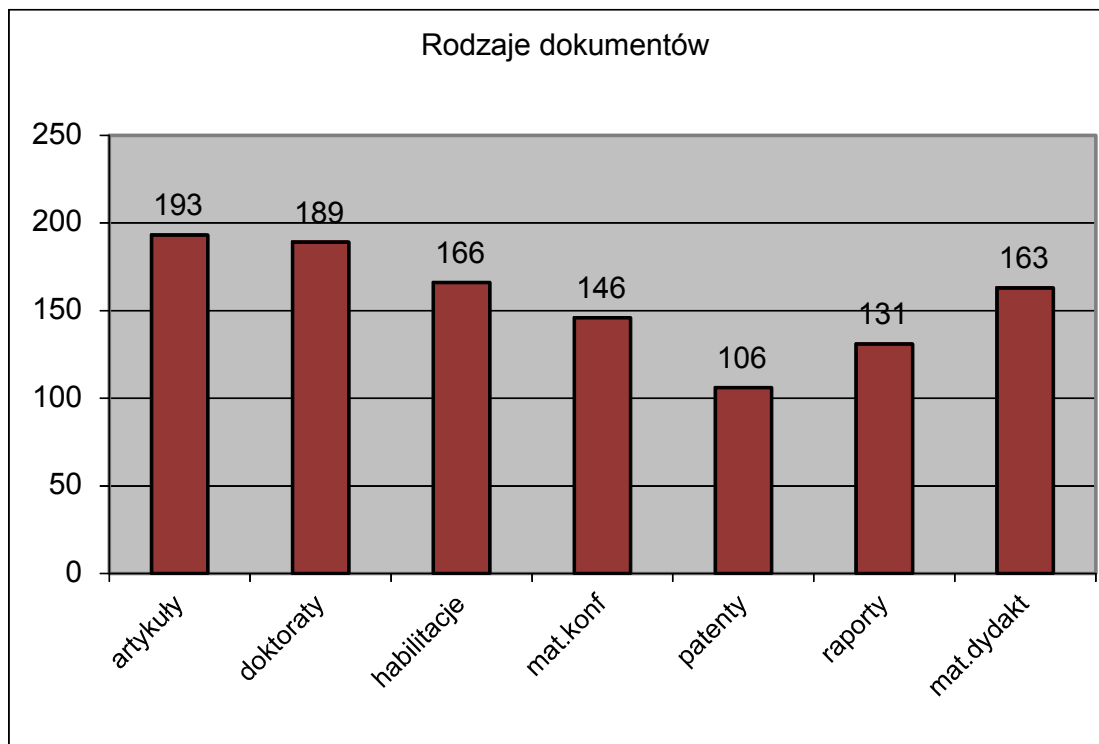
Polityce gromadzenia zasobów repozytorium poświęcono 2 pytania. Odpowiedziało na nie 100 % respondentów. Pytanie dotyczące obligatoryjnego gromadzenia było obowiązkowe. Można było zaznaczyć dowolną liczbę odpowiedzi.

Pytanie 3 : Jakie publikacje naukowe Pani/Pana zdaniem powinno gromadzić repozytorium uczelniane?

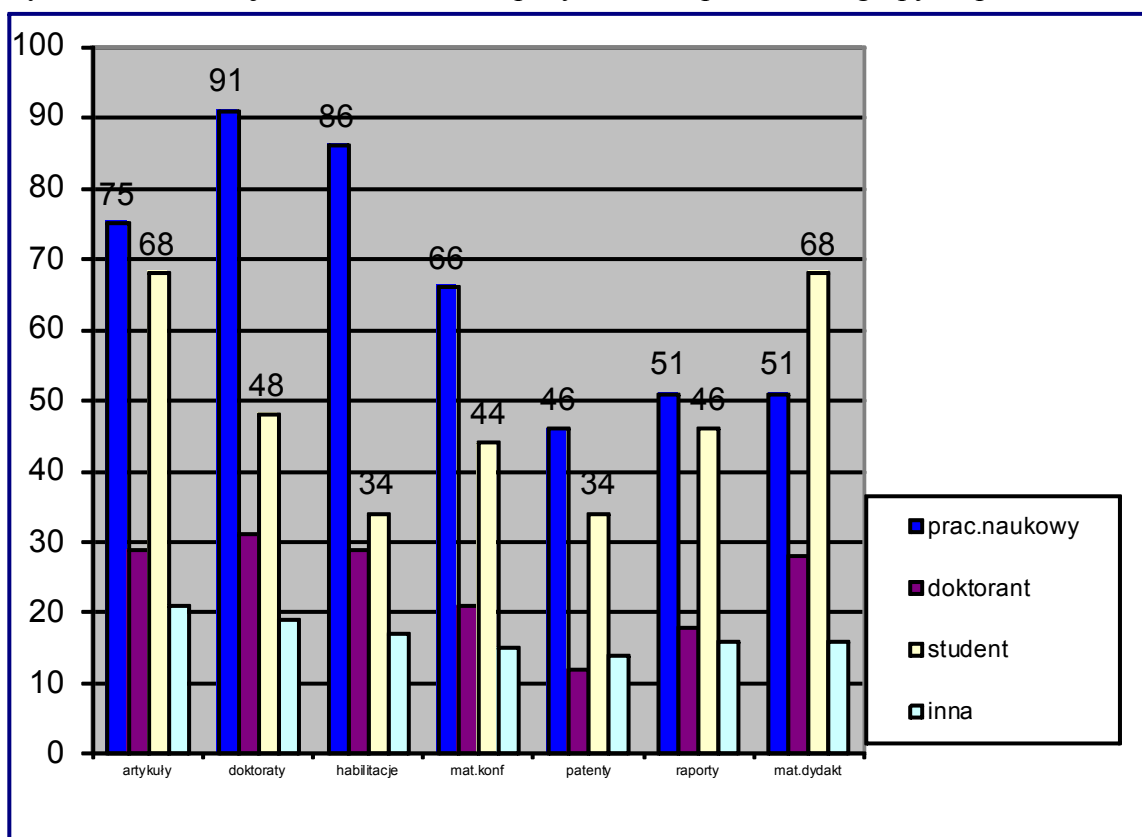
- *artykuły w czasopismach naukowych*
- *prace doktorskie*
- *rozprawy habilitacyjne*
- *materiały konferencyjne*
- *patenty*
- *raporty z badań*
- *materiały dydaktyczne (wykłady, materiały na laboratoria i ćwiczenia)*

Najwięcej osób wskazało artykuły w czasopismach 193 (84,65%), następnie prace doktorskie 189 (82,9%); habilitacyjne 166 (72,81%), najmniej wskazań było przy patentach 106 (46,5%) i raportach z badań. Wykres nr 4 ilustruje ogólny rozkład odpowiedzi na pytanie nr 3. Na wykresie nr 5 pokazano odpowiedzi według grup respondentów. Warto podkreślić, że w grupie studentów najwięcej odpowiedzi 68 (89,48%) zyskały materiały dydaktyczne i artykuły w czasopismach. Pracownicy naukowci te opcje wskazali na przedostatnim miejscu na równi z raportami z badań 51 (53,13%).

Wykres nr 4. Rodzaje dokumentów w repozytorium. Ogółem

Wykres nr 5. Rodzaje dokumentów w repozytorium w podziale na grupy respondentów

Określenie profilu kolekcji stanowiących zasoby repozytorium to podstawy tworzenia polityki gromadzenia. Przy określeniu rodzaju prac naukowych, które należy archiwizować, powinno się brać pod uwagę sugestie i opinie użytkowników, ale także autorów publikacji w nim zamieszczanych. Poniżej omówiono rozkład odpowiedzi w odniesieniu do typów dokumentów, które w opinii respondentów powinny być archiwizowane w repozytorium instytucjonalnym PW.

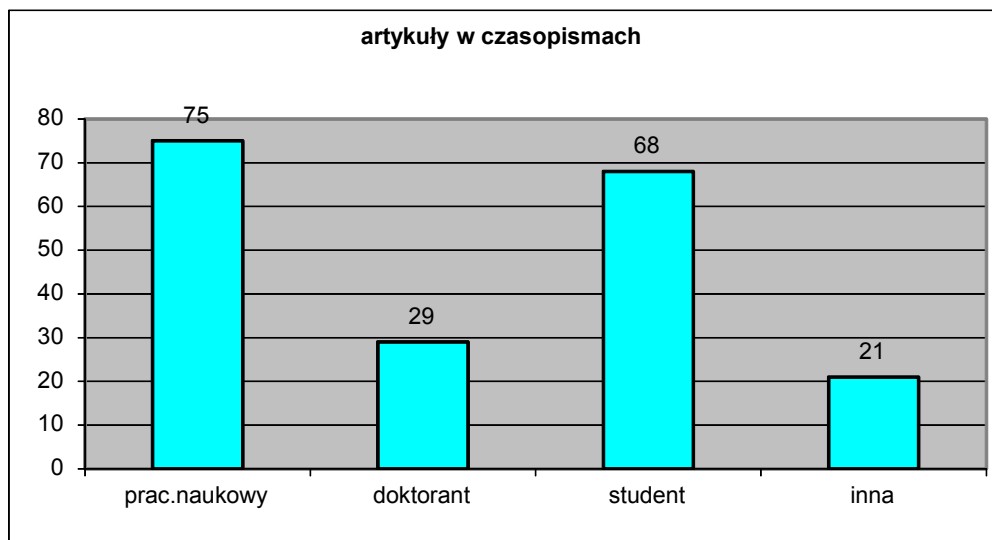
Artykuły w czasopismach naukowych

Najwięcej osób 193 (84,65%) uważa, że repozytorium powinno archiwizować publikacje zamieszczane w czasopismach naukowych. W poszczególnych grupach badanych uważa tak:

75 z 96 pracowników naukowych,
29 z 33 doktorantów,
68 z 76 studentów oraz
21 z 23 respondentów z grupy innych użytkowników biblioteki.

Trzeba jednak zaznaczyć, że wg **pracowników naukowych i doktorantów** przede wszystkim należałoby gromadzić **doktoraty** (wykr.7) i **habilitacje** (omówienie wyników poniżej). W tych grupach artykuły znalazły się na 3 miejscu.

Wykres nr 6. Gromadzenie w Repozytorium PW publikacji zamieszczanych w czasopismach naukowych

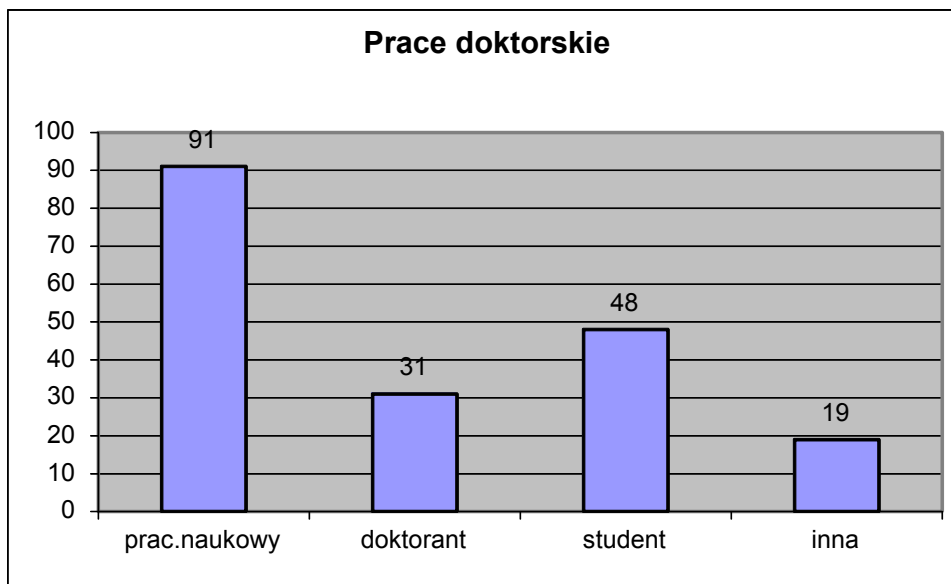

Prace doktorskie i habilitacyjne

Na drugim miejscu zdaniem ankietowanych powinny być deponowane prace doktorskie. Wskazało je 189 badanych (82,9%). Rozkład wg grup użytkowników został przedstawiony na wykresie nr 7. Największy odsetek procentowy opowiadający się za umieszczeniem doktoratów stanowią pracownicy naukowcy 94,8% (91 ankietowanych) i doktoranci 93,94% (31 ankietowanych). Najmniej zainteresowana umieszczaniem doktoratów okazała się grupa studentów 63,16% (48 ankietowanych). Podobny rozkład odpowiedzi dotyczy habilitacji są trzecią w kolejności grupą publikacji typowanych do przechowywania w repozytorium. Na rozprawy habilitacyjne wskazało 73,13% ankietowanych (166 osób), najliczniej w grupie

pracowników naukowych i doktorantów. Jak w przypadku prac doktorskich najmniej zainteresowani archiwizacją tego typu dokumentów byli studenci.

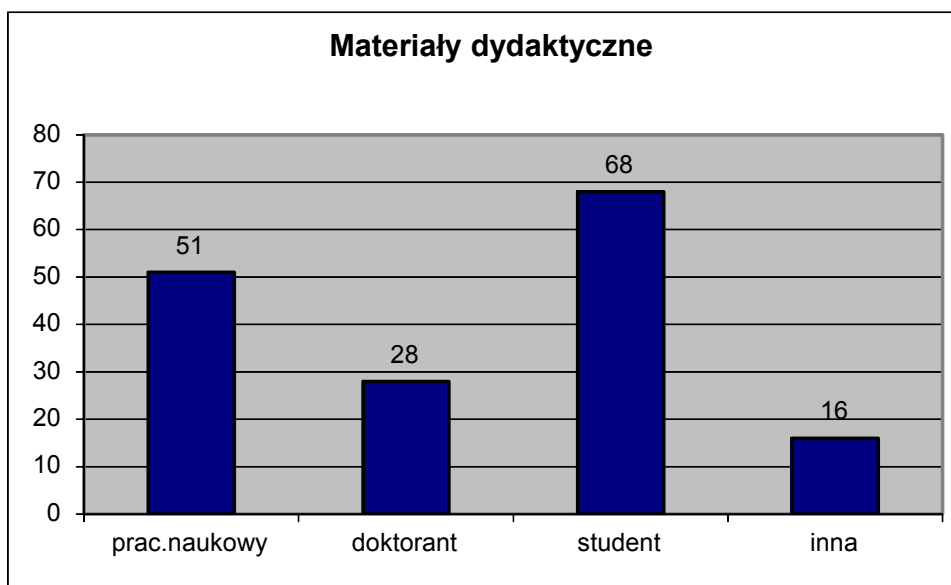
Wykres nr 7. Gromadzenie prac doktorskich

Materiały dydaktyczne

Interesujące są odpowiedzi dotyczące gromadzenia materiałów dydaktycznych, za ich deponowaniem opowiedziało się 163 osoby, co stanowi 71,5% ankietowanych. Co jest oczywiście największą grupę stanowią studenci, na 75 biorących udział, 68 co stanowi 89,48% grupy uważa, że materiały dydaktyczne powinny znaleźć się w repozytorium uczelnianym. Ciekawym jest, że wśród pracowników naukowych tylko 51 z 96 (53,13%) badanych sądzi, że ten rodzaj dokumentów powinien znaleźć się w repozytorium.

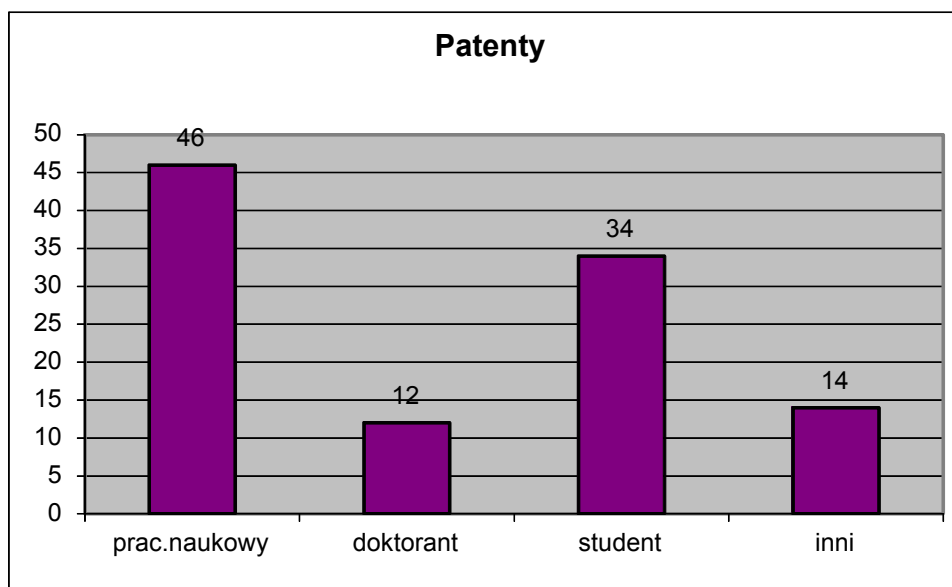
Wykres nr 8 Gromadzenie materiałów dydaktycznych

Patenty

Najsłabiej w badaniu została oceniona przydatność w repozytorium patentów. Tylko 46,5% badanych (106 osób) uważa, że powinny znaleźć się w repozytorium. Odsetek procentowy w podziale na grupy użytkowników wskazuje, że najczęściej 60,87% (14 odpowiedzi) ankietowanych, którzy wskazali patenty, pochodziła z grupy Inni, a najmniej 47,92% (46 odpowiedzi) z grupy pracowników naukowych.

Wykres nr 9. Gromadzenie Patentów

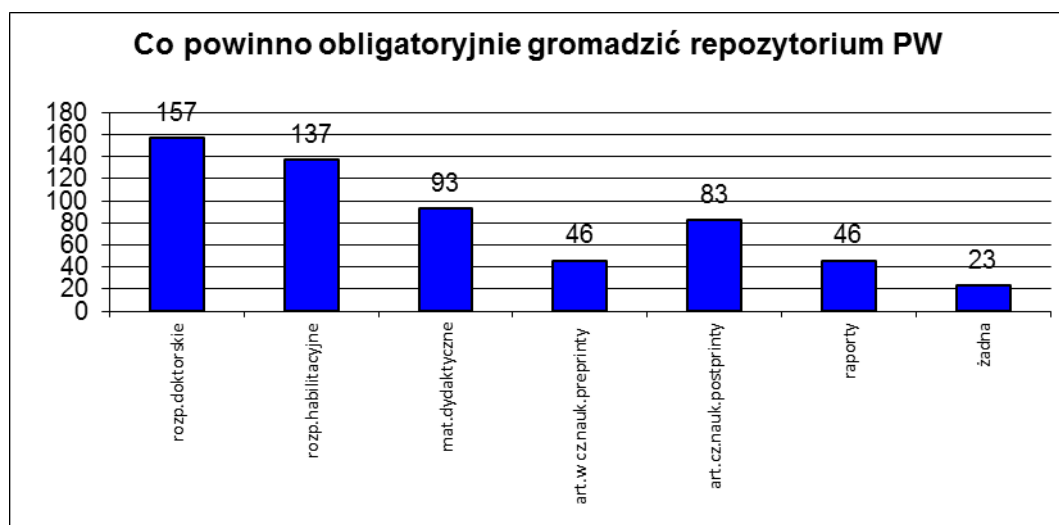
Bardzo istotne pytanie dotyczyło **obligatoryjnego** zamieszczania publikacji w repozytorium. Odpowiedź była obowiązkowa.

Pytanie nr 4. Które z wymienionych typów publikacji powinny być Pani/Pana zdaniem obligatoryjnie umieszczane w repozytorium uczelnianym PW?.

- *rozprawy doktorskie*
- *rozprawy habilitacyjne*
- *materiały dydaktyczne*
- *artykuły w czasopismach preprinty*
- *artykuły w czasopismach postprinty*
- *raporty*
- *żadne nie powinny być zamieszczane obligatoryjnie*

Najwięcej respondentów **157 (68,86%)** wskazywało na obowiązkowe archiwizowanie w repozytorium **prac doktorskich**, następną grupą publikacji to **rozprawy habilitacyjne 137 (60,09%)**. **Materiały dydaktyczne** znalazły się na trzecim miejscu, tę grupę dokumentów wytypowały **93 (40,79%)** osoby. Znacznie mniej ankietowanych uważało że konieczne jest obligatoryjne deponowanie **publikacji z czasopism naukowych**. Zostały one podzielone na dwie grupy postprinty i preprinty. Postprinty zyskały 83 (36,41%) odpowiedzi. Preprinty razem z raportami z badań zajęły przedostatnie miejsce z 46 (20,18%) odpowiedziami. Odpowiedź, że żadne z typów publikacji nie powinno być obligatoryjnie deponowane uzyskała najmniejsza liczbę odpowiedzi 23 (10,9%). Na wykresie nr 10 przedstawiono ogólny sumaryczny rozkład odpowiedzi na to pytanie.

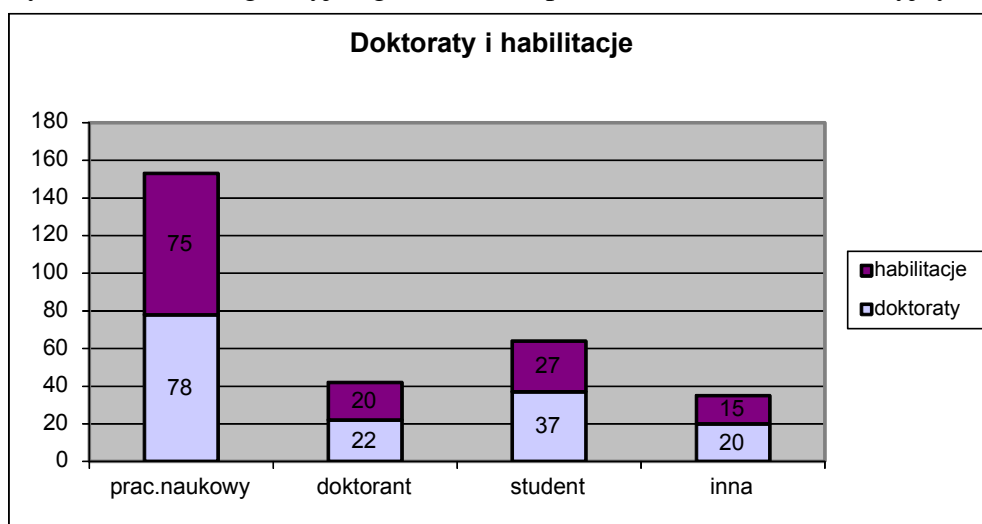
Wykres nr 10. Obligatoryjne gromadzenie publikacji

Doktoraty i habilitacje wg grup ankietowanych

Te typy dokumentów naukowych otrzymały w badaniu najwięcej wskazań do obowiązkowego gromadzenia w repozytorium instytucjonalnym PW. **Rozprawy doktorskie** wytypowało 157 badanych: **86,96 %**. 81,25% (78 z 96 odpowiedzi) pracownicy naukowcy; tylko 66,67% (22 z 33 odpowiedzi) **doktorantów**, (20 z 23 odpowiedzi) z grupy INNI. Najmniej licznie wg wskaźnika procentowego ten typ dokumentów wybrała grupa studentów 48,69% (37 z 76). **Rozprawy habilitacyjne** zostały wskazane przez 137 osób: **78,13%** (75 z 96) pracowników naukowych, 65,22% (15 z 23) innych, 60,61% (20 z 33) doktorantów. Najmniej na rozprawy habilitacyjne wskazywali studenci 35,53% (27 z 76).

Wykres nr 11. Obligatoryjne gromadzenie prac doktorskich i habilitacyjnych

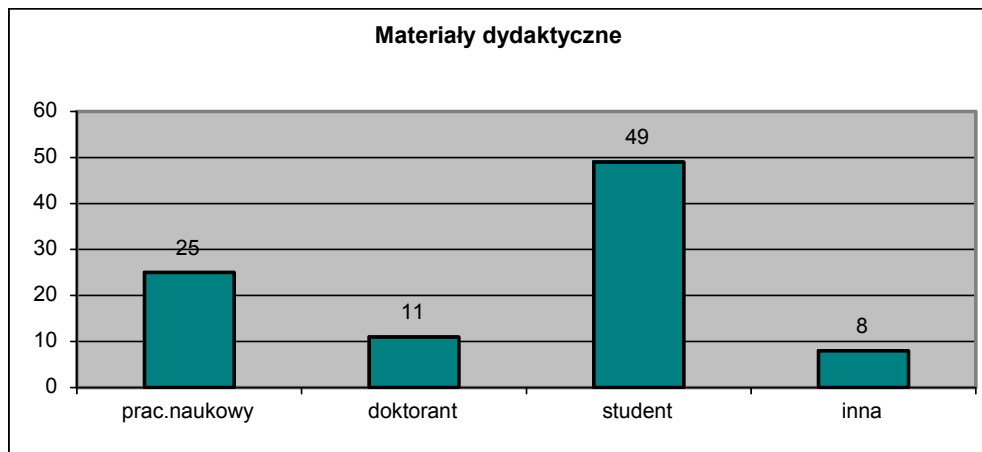

Materiały dydaktyczne wg grup ankietowanych

Materiały dydaktyczne były trzecią grupą wytypowaną do obowiązkowego gromadzenia w repozytorium. Odpowiedziało tak 93 osoby z 228 badanych. Najliczniej ten typ dokumentów wskazała grupa studentów 49 z 76 badanych co stanowi 64,48%. Najmniej odpowiedzi na ten

typ dokumentów wskazali użytkownicy z grupy Inni (8 z 23) 34,79% ankietowanych. Jeżeli jednak uwzględnić procentowy wskaźnik badanych, to najmniej bo tylko 26,05% (25 z 96) pracowników naukowych zamieszczałoby obligatoryjnie materiały dydaktyczne w repozytorium.

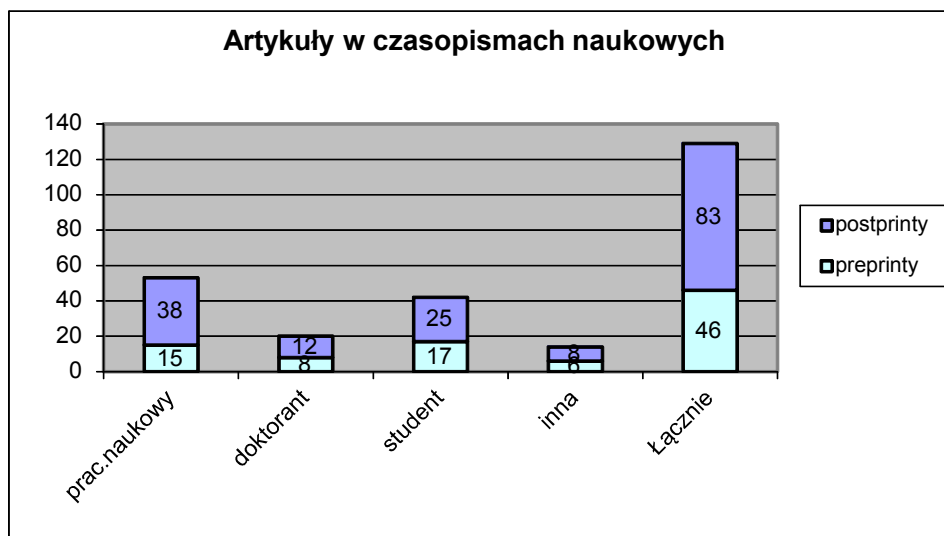
Wykres nr 12 Obligatoryjne gromadzenie materiałów dydaktycznych

Artykuły w czasopismach naukowych wg grup ankietowanych

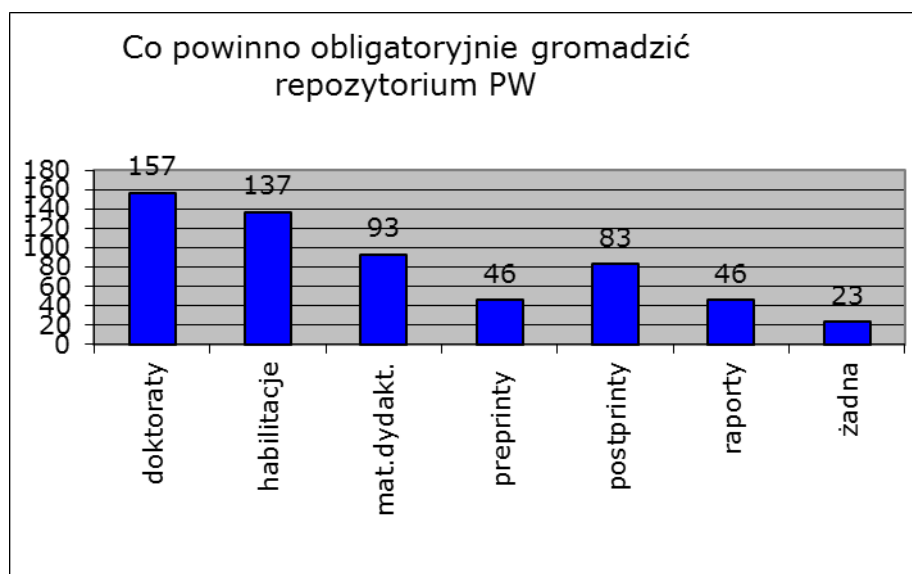
Publikowanie prac w czasopismach naukowych jest bardzo ważnym elementem pracy nauczycieli akademickich. Ma istotny wpływ na parametryczną ocenę jednostki. W pytaniu publikacje podzielono na dwie grupy : preprinty i postprinty. Opcji obligatoryjne zamieszczanie artykułów z czasopism naukowych nie wybrało wielu respondentów. Tylko 129 (56,59%) osób uważa że powinny być zamieszczane obowiązkowo, [preprinty 46 osób (20,18%), postprinty 83 (36,41%) ankietowanych]. Procentowo najczęściej wskazań do obligatoryjnego gromadzenia preprintów było w grupie Inni 26,09%, a postprintów w grupie pracowników naukowych 39,59%. Można przypuszczać, że na taki wynik wpływają obawy związane z kwestiami praw autorskich. Nie wszyscy autorzy wiedzą, że na portalu SHERPA RoMEO można znaleźć informację o wydawcach, którzy zezwalają na zamieszczanie artykułów w otwartych repozytoriach. Rozkład odpowiedzi wg grup użytkowników biblioteki przedstawia wykres nr 13.

Wykres nr 13. Obligatoryjne gromadzenie artykułów z czasopism naukowych

Najliczniejszą grupę wśród ankietowanych stanowili pracownicy naukowcy, zakłada się, że to ich publikacje będą gromadzone i archiwizowane w repozytorium dokumentującym dorobek naukowy pracowników uczelni. Istotną jest więc opinia tej grupy badanych na rodzaj publikacji które powinny znaleźć się obligatoryjnie. Przedstawia to wykres nr 14

Wykres nr 14. Publikacje które powinny być obligatoryjnie deponowane wg pracowników naukowych

Najwięcej odpowiedzi dotyczy rozpraw doktorskich i habilitacyjnych. Jak wynika z badania pracownicy nie są zbyt zainteresowani deponowaniem artykułów opublikowanych w czasopiśmie naukowych. Preprinty do których mają pełne prawa autorskie wskazało jedynie 15 z 96 badanych. Dobrze rokuje projektowi stworzenia repozytorium to, że całkowicie przeciwnym obligatoryjnemu zamieszczaniu publikacji bez względu na jej typ było tylko 8 z biorących udział w badaniu pracowników naukowych.

Jaki model otwartości powinno mieć repozytorium instytucjonalne PW

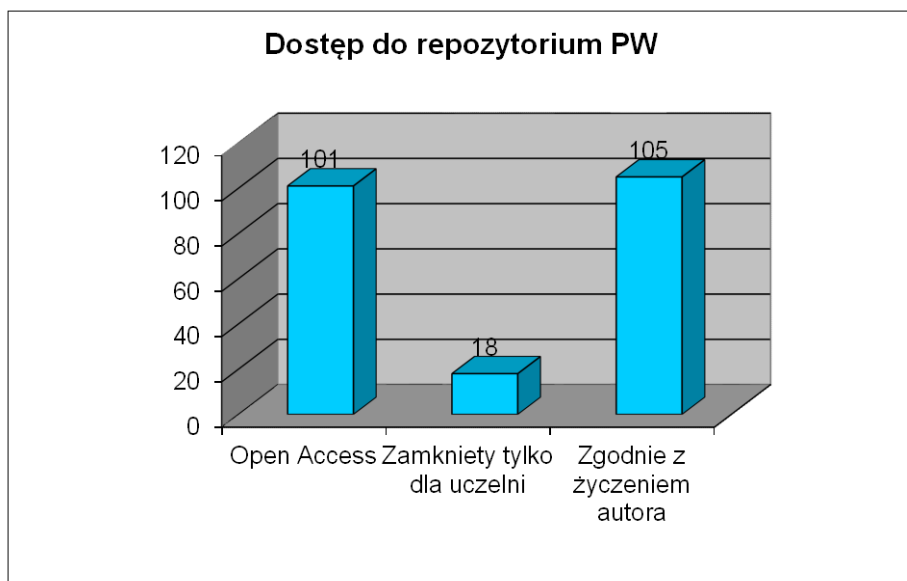
Idea otwartej nauki zdobywa coraz więcej zwolenników. Wiele uczelni tworzy repozytoria publikacji naukowych swoich pracowników w modelu Open Access. Istotnym było poznanie opinii respondentów odnośnie udostępniania publikacji gromadzonych w repozytorium w otwartym Internecie oraz możliwości komentowania i tagowania zamieszczonych dokumentów. Odpowiedzi dotyczące tego tematu przyniosły pytania nr 5 i nr 6.

Pytanie 5. Czy dostęp do repozytorium powinien być?

- otwarty dla wszystkich (Open Access)
- zamknięty (tylko dla pracowników Uczelni /Wydziału)
- zgodnie z życzeniem autora (dostęp otwarty lub ograniczony do uczelni)

Na to pytanie odpowiedziało 224 osoby. Najwięcej odpowiedzi **105 (46.88%)** zyskał wariant **zgodnie z życzeniem autora**. Najmniej odpowiedzi było za zamkniętym modelem, repozytorium 18 (8,04%). Wykres nr 13 przedstawia ogólny rozkład odpowiedzi.

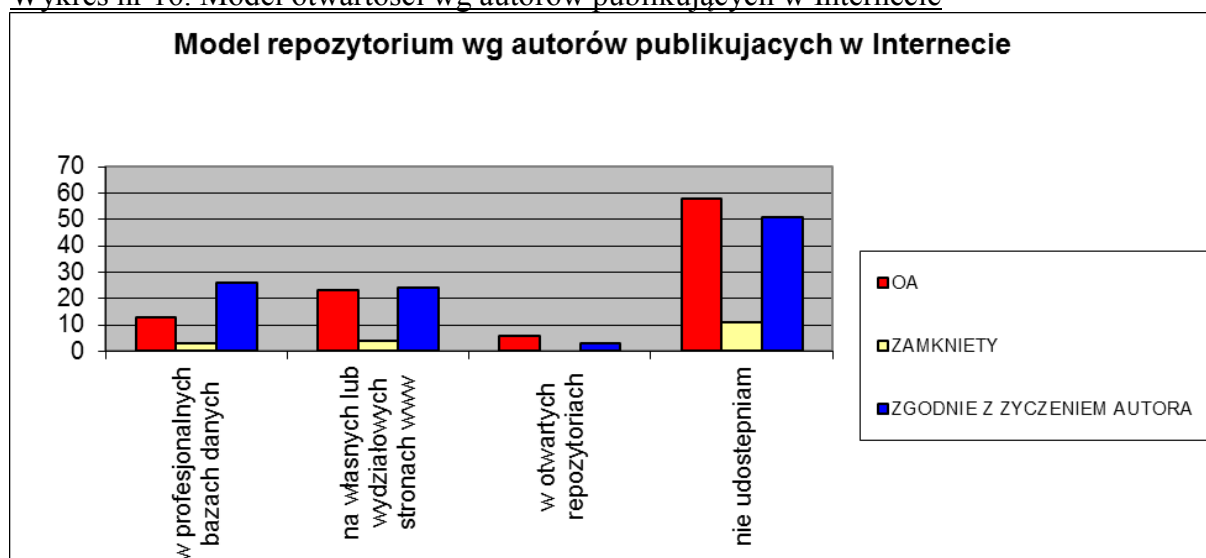
Wykres nr 15. Model otwartości repozytorium PW

Z osób codziennie (122) korzystających z Internetu w celach zawodowych za otwartym modelem repozytorium wypowiedziało się 41,08% (46 osób). W tej grupie najwięcej respondentów wskazało odpowiedź zgodnie z życzeniem autora.

Ze 104 osób deklarujących zamieszczanie swoich publikacji w Internecie 42 były za pełnym udostępnianiem, a 53 za zgodnie z życzeniem autora. Wśród 120 niepublikujących ankietowanych 58 wskazało OA, 51 zgodnie z życzeniem autora, 11 model zamknięty. Wykres nr 16 ilustruje te odpowiedzi. Wyraźnie widać, że model OA jest najczęściej wskazywany przez osoby nie udostępniające prac w Internecie.

Wykres nr 16. Model otwartości wg autorów publikujących w Internecie

Inny ważny aspekt udostępniania w Internecie to możliwość opiniowania zamieszczanych publikacji, co oznacza możliwość publicznej oceny pracy. Respondenci mogli się w tej kwestii wypowiedzieć w pytaniu nr 6.

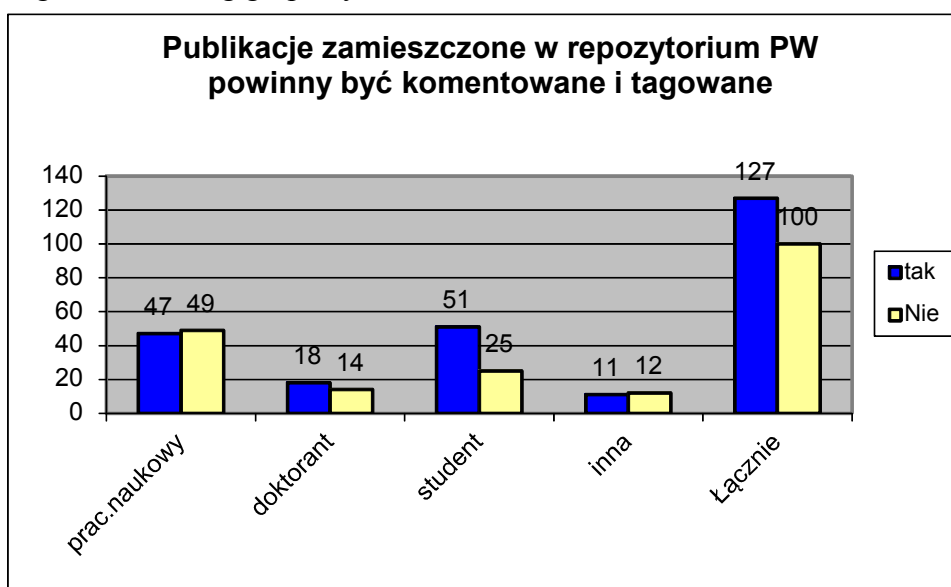
Pytanie nr 6. Czy publikacje umieszczone w repozytorium uczelnianym powinny być?

- komentowane i tagowane przez użytkowników;
- bez możliwości komentowania i dodawania tagów.

Pytanie nie było obowiązkowe, odpowiedziało na nie 227 badanych. 127 osób było za daniem takiej możliwości użytkownikom repozytorium. 100 osób uważało że nie powinno być możliwości tagowania i komentowania prac w repozytorium. Najwięcej zwolenników komentowania było wśród studentów 51 osób (67,11%), najmniej z grupy Inni 11 osób (47,83%). Niewiele więcej procentowo zwolenników tagowania było wśród pracowników naukowych 47 osób (48,96%). Najwięcej przeciwników (powyżej 50%) było w grupie inni 12 osób (52,18%) i pracowników naukowych 49 osób (51,05%). Wśród osób zamieszczających swoje prace w Internecie (104 ankietowanych) 56 było za taką możliwością.

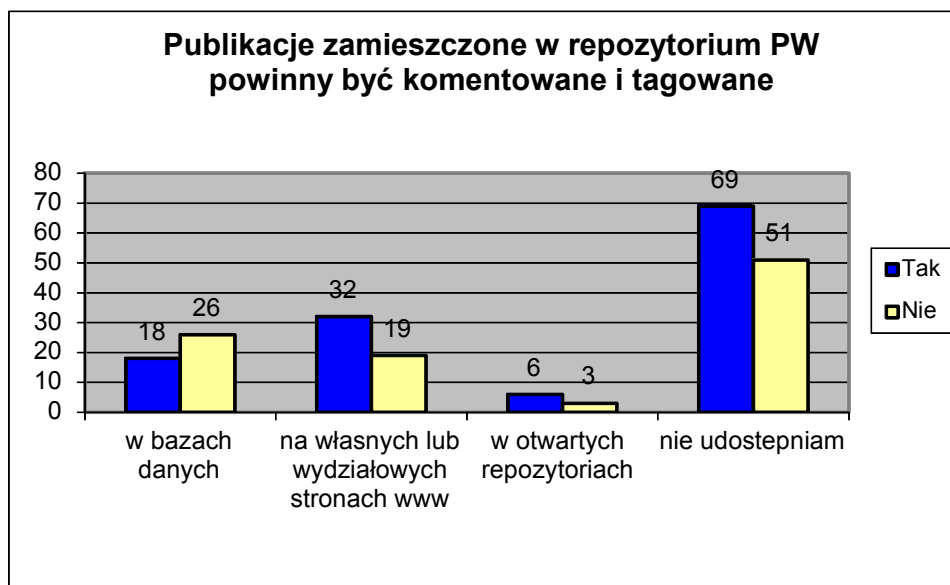
Wykresy nr 17 i 18 przedstawiają zwolenników i przeciwników tagowania według grup użytkowników, a także według opinii ankietowanych deklarujących udostępnianie lub nie swoich publikacji naukowych w Internecie.

Wykres nr 17. Czy publikacje zamieszczone w repozytorium PW powinny być komentowane i tagowane według grup użytkowników

Interesujące, jak na to pytanie odpowiedziały osoby, które w pytaniu nr 2 odniosły się do zamieszczania swoich prac w Internecie. Odpowiedzi przedstawiały się następująco: najwięcej zwolenników komentowania było w grupie, która nie udostępnia swoich prac w sieci - 69 ze 120 odpowiedzi [najliczniejszą grupą są studenci]. Kolejna kategoria zwolenników tagowania to osoby deklarujące zamieszczanie prac na wydziałowych lub własnych stronach www - 32 z 51 osób. Najwięcej przeciwników komentarzy i tagów znalazło się wśród osób zamieszczających prace w profesjonalnych bazach danych - 26 z 44 ankietowanych.

Wykres nr 18 przedstawia rozkład odpowiedzi na pytanie o możliwość komentowania i tagowania wśród osób zamieszczających swoje prace w Internecie.

Korzyści i obawy dotyczące repozytorium PW

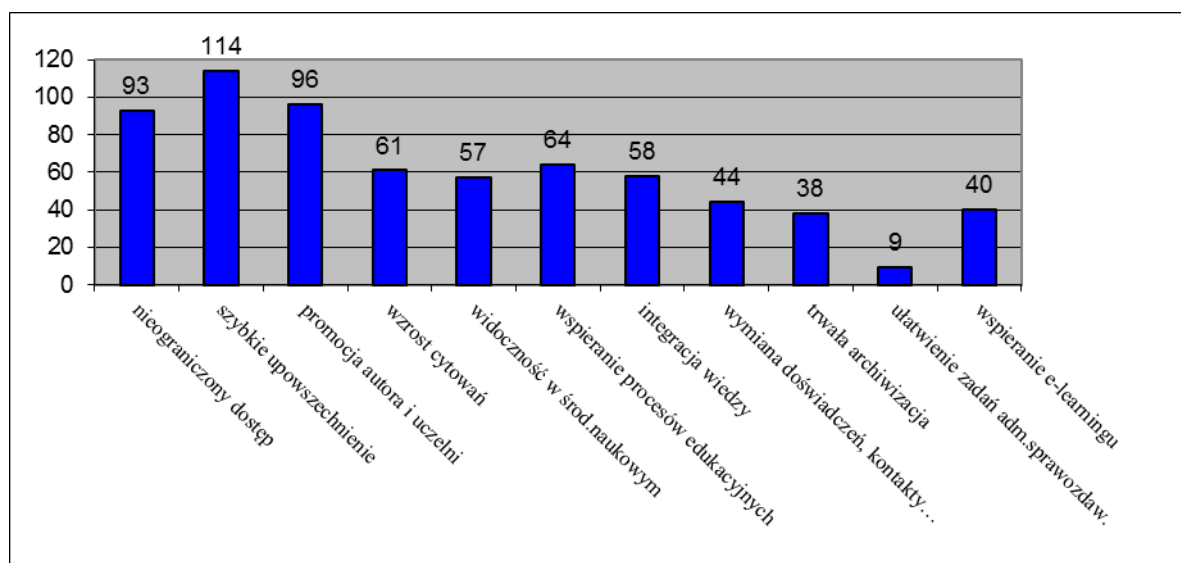
Kolejną kwestią badaną w ankiecie było poznanie najistotniejszych zdaniem respondentów korzyści i obaw wynikających z zamieszczania publikacji naukowych w otwartym repozytorium. Na te zagadnienia wypowiedziano się w dwóch pytaniach. Obydwa były obligatoryjne. Pozytywne aspekty deponowania w otwartym repozytorium wskazywano w pytaniu nr 7.

Pytanie nr 7. Proszę wskazać 3 najistotniejsze korzyści z zamieszczenia publikacji w repozytorium:

- *nieograniczony dostęp*
- *szybkie upowszechnienie wyników pracy*
- *promocja osiągnięć autora i jednostki macierzystej*
- *wzrost cytowań*
- *zwiększenie widoczności pracy w środowisku naukowym*
- *wspieranie procesów edukacyjnych*
- *integracja wiedzy*
- *wymiana doświadczeń, kontakty międzynarodowe*
- *trwała archiwizacja i zabezpieczenie w repozytorium*
- *ułatwienie zadań administracyjno-sprawozdawczych*
- *wspieranie e-learning`u*

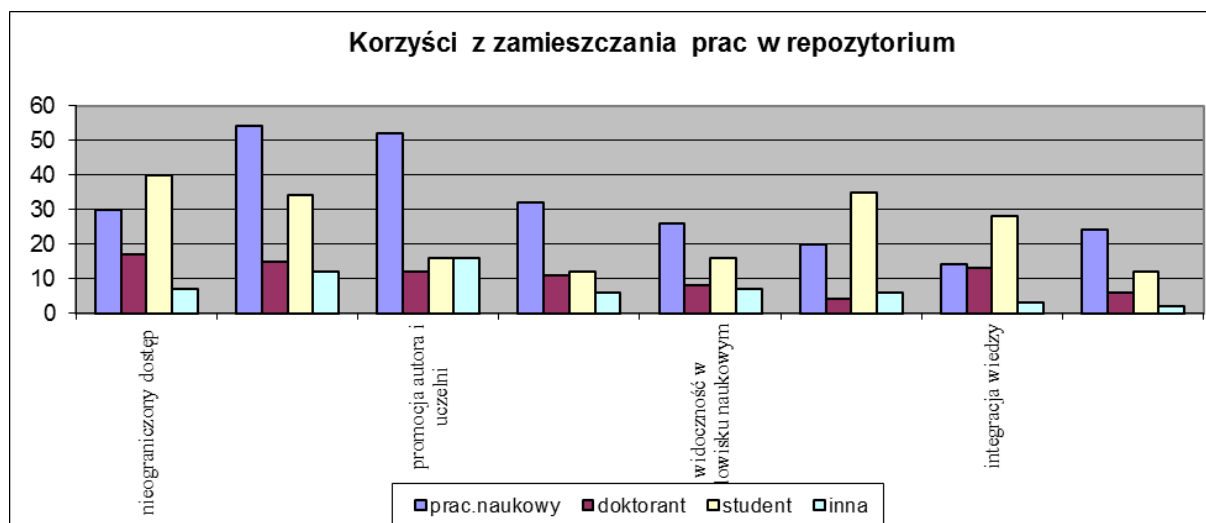
Wykres nr 19 ilustruje ogólny rozkład odpowiedzi na to pytanie. Najwięcej odpowiedzi uzyskało szybkie upowszechnienie wyników pracy 114 (50,23%); kolejne to promocja autora i uczelni 96 (42,3%) oraz nieograniczony dostęp 93 (40,78%). Najmniej istotną korzyścią w opinii ankietowanych okazało się ułatwienie zadań administracyjno-sprawozdawczych w jednostkach. Interesujące jest to, że opcja wzrost cytowań znalazła się na piątym miejscu z wynikiem 61 (26,88%).

Wykres nr 19. Korzyści z zamieszczania prac w repozytorium ogółem

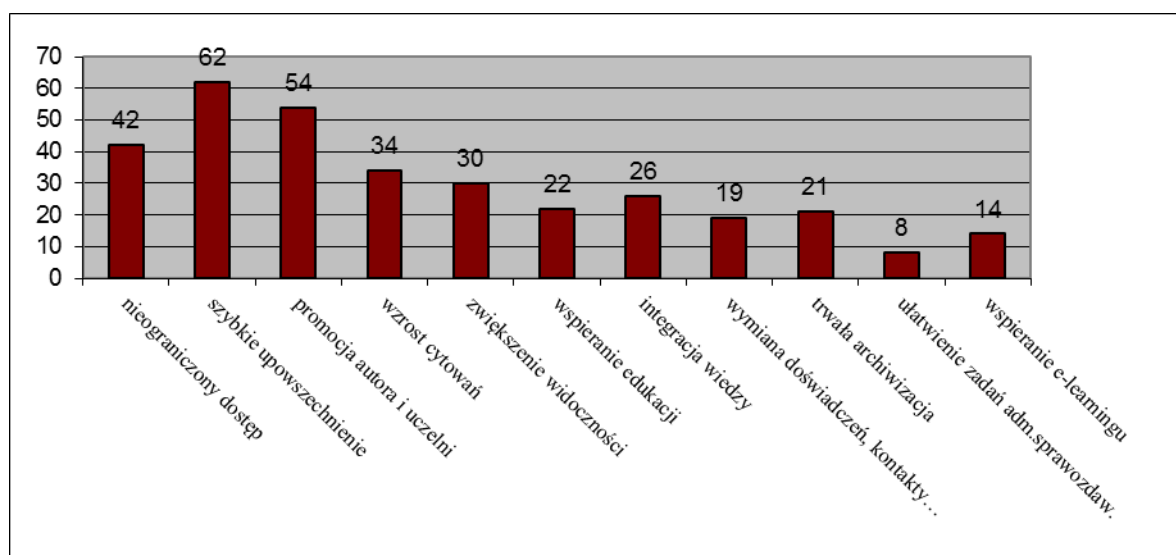
Wykres nr 20 pokazuje jakie profity widziane są przez poszczególne grupy użytkowników biblioteki. Wśród **pracowników naukowych** (96 biorących udział w badaniu) najczęściej zwolenników ma szybkie upowszechnienie wyników pracy 54 (56%), promocja autora i jednostki 52 (54,17%) oraz wzrost cytowań 32 (33,34%). Najmniej istotne okazały się dla tej grupy ułatwienia administracyjno-sprawozdawcze i wspieranie e-learningu - po 7 (7,3%) odpowiedzi. Drugą co do wielkości grupą biorącą udział w ankiecie byli **studenci** (75 osób). W tej grupie badanych najczęściej wskazań miała odpowiedź 'nieograniczony dostęp' - 40 (52,64%), następnie 'wspieranie procesów edukacyjnych' - 35 (46,06%) i 'szybkie upowszechnienie wyników pracy'. Najmniej odpowiedzi zyskało ułatwienie zadań administracyjno-sprawozdawczych - 1 osoba i trwała archiwizacja - 11 osób. W grupie **doktorantów** (33 osoby) najczęściej odpowiedzi było na nieograniczony dostęp - 17 (51,52%), szybkie upowszechnienie wyników pracy - 15 (45,46%), oraz integrację wiedzy - 13 (39,4%). Najmniej istotne dla grupy doktorantów okazały się ułatwienia administracyjno-sprawozdawcze - 1 osoba i wspieranie e-learningu - 4 osoby. Właściwie żadna z grup nie doceniła możliwości ułatwienia zadań administracyjno-sprawozdawczych, która to funkcja repozytorium z punktu widzenia uczelnia jako instytucji ma istotne znaczenie.

Wykres nr 20. Korzyści wynikające z zamieszczenia pracy w otwartym repozytorium wg grup respondentów

W ankiecie 113 respondentów zadeklarowało codzienne korzystanie z Internetu w celach zawodowych. Rozkład korzyści w ich ocenie wygląda następująco: szybkie upowszechnienie wyników pracy - 62 osoby, promocja autora i uczelni - 54 osoby, nieograniczony dostęp - 42 osoby. Najslabiej w ocenie tej grupy badanych wypadło ułatwienie zadań administracyjno sprawozdawczych - 8 osób i wspieranie e-learningu 14 osób. Wykres 21 ilustruje rozkład odpowiedzi tych osób. Porównanie wykresów wyników pokazuje, że odpowiedzi są podobne jak w przypadku wykresu dotyczącego korzyści ogółem.

Wykres 21 Korzyści według grup codziennie korzystających z Internetu dla potrzeb zawodowych

Problematyka **obaw** dotyczących zamieszczania dorobku naukowego w repozytorium była zawarta w pytaniu nr 8. Odpowiedź na nie była obligatoryjna i uczestnicy badania musieli zaznaczyć trzy z sześciu możliwych odpowiedzi.

Pytanie nr 8. Proszę wskazać 3 najistotniejsze **obawy** przed zamieszczeniem publikacji w repozytorium:

- *plagiat i wykorzystanie wyników badań*
- *zmiany w publikacji i powoływanie się na nią przez osoby niepowołane*
- *niechętny stosunek przełożonych, recenzentów, współautorów do tego modelu udostępniania*
- *problemy techniczne związane z zamieszczaniem prac*
- *zmniejszenie zainteresowania studentów wykładami na uczelni*
- *utrudnienie publikowania u wydawców komercyjnych*

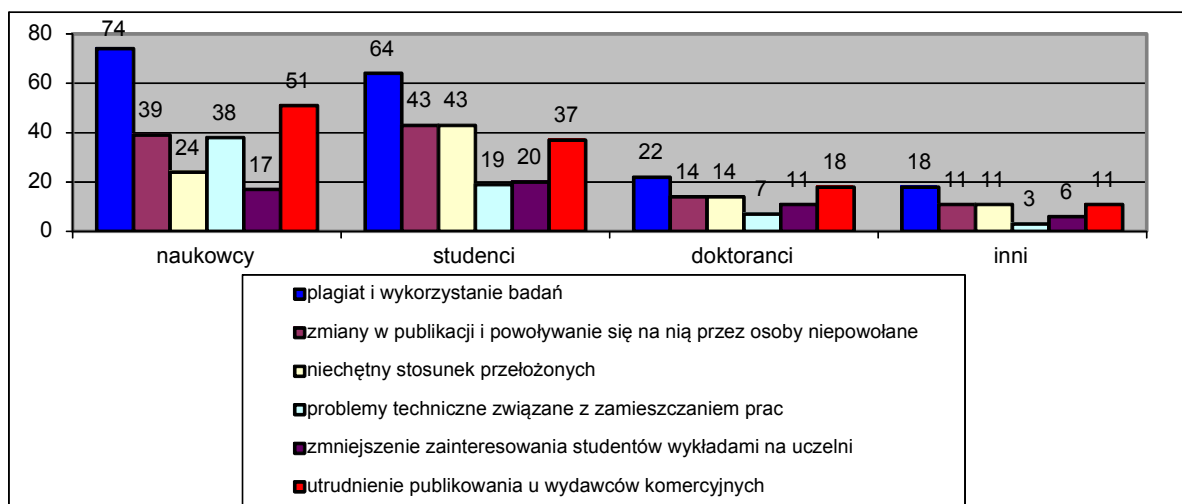
Z badania wynika, że najczęściej obaw budzi niebezpieczeństwo plagiatu i wykorzystywania wyników badań 177 (77,98%) oraz utrudnienia publikacji u renomowanych wydawców komercyjnych 117 (51,55%). Trzecią istotną obawą jest dokonywanie zmian w publikacji i powoływanie się na nią przez osoby nieuprawnione. Tak samo wygląda rozkład odpowiedzi według wszystkich grup respondentów [wykres nr 20], plagiat i wykorzystanie wyników badań ma najwięcej wskazań, kolejne są problemy z publikowaniem u wydawców komercyjnych. Wśród **pracowników naukowych (96 osób)**, największe obawy budzi plagiat i wykorzystanie przez osoby niepowołane wyników badań [74 odpowiedzi]; problemy z wydawcami komercyjnymi [51odpowiedzi], zmiany w publikacji i powoływanie się na nią przez osoby nieuprawnione wskazało 39 pracowników naukowych. Prawie tyle samo 38 wskazało problemy techniczne związane z zamieszczaniem prac w repozytorium.

Najmniej obaw budzi zmniejszenie zainteresowania studentów wykładami na uczelni i problemy techniczne związane z deponowaniem prac w repozytorium (z wyłączeniem grupy pracowników naukowych, którzy tę obawę wskazali na czwartym miejscu).

Wykres nr 22 Obawy dotyczące zamieszczania prac naukowych w repozytorium PW ogółem

Wykres Nr 23 Obawy przed deponowaniem prac naukowych w repozytorium PW według grup respondentów

CZY REPOZYTORIUM JEST UCZELNI POTRZEBNE

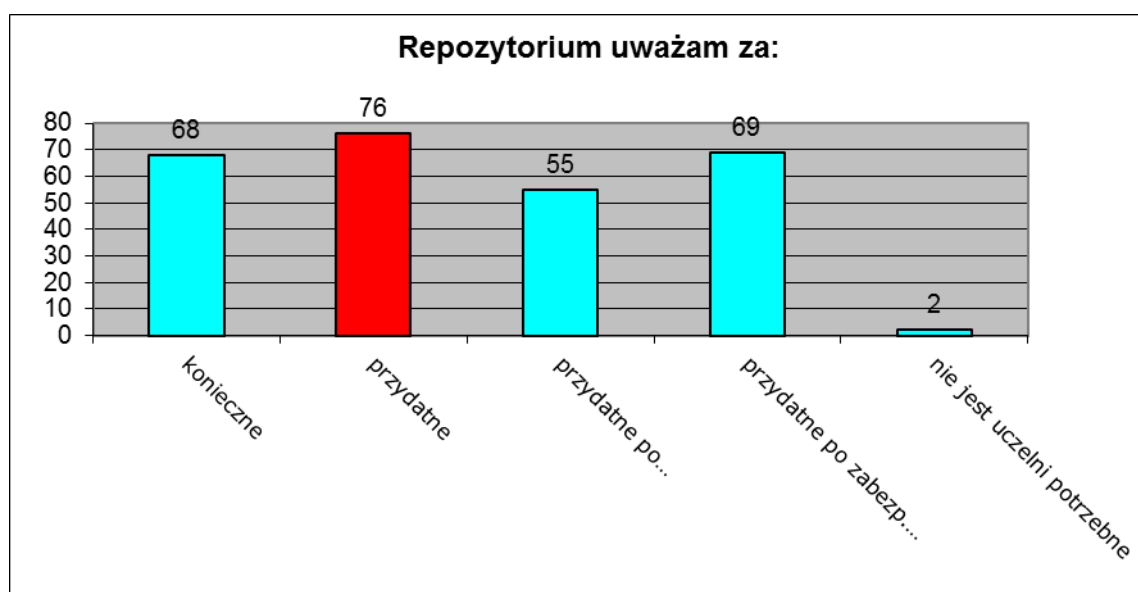
Bardzo istotne w opinii autorek badania jest pytanie w którym respondenci określają swój stosunek do powstania repozytorium na Politechnice Warszawskiej.

Pytanie nr 11. Proszę dokończyć zdanie: utworzenie repozytorium uczelnianego Politechniki Warszawskiej uważam za:

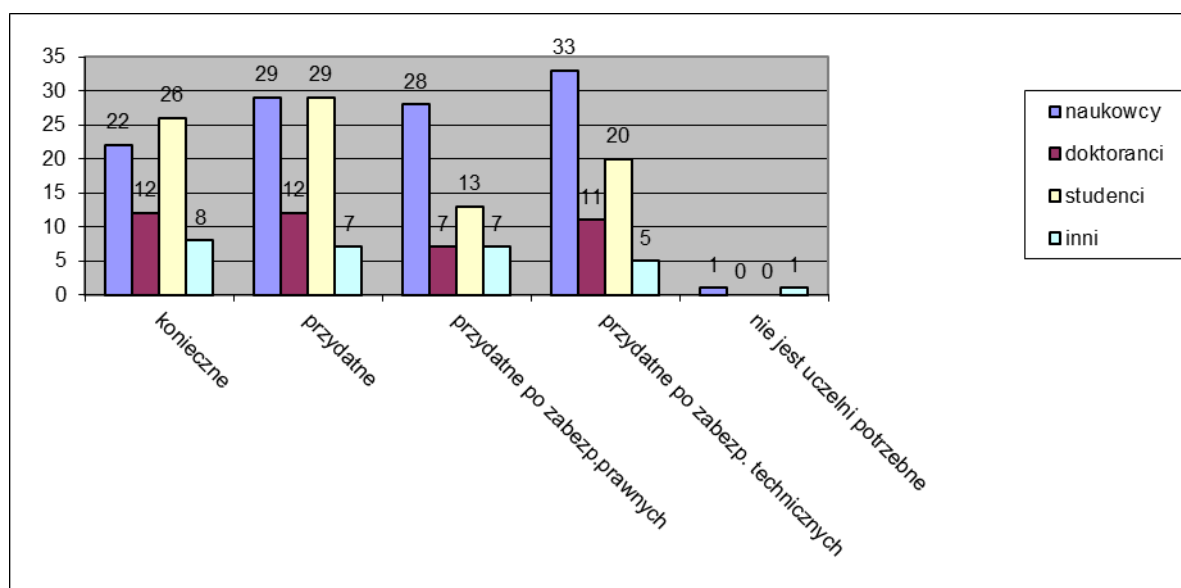
- konieczne
- przydatne
- przydatne po stworzeniu odpowiednich warunków prawnych
- przydatne po zapewnieniu odpowiednich zabezpieczeń technicznych
- nie jest to uczelni potrzebne

Największa liczba odpowiedzi padła przy wariancie przydatne 76 (33,49%), oraz przydatne po zapewnieniu odpowiednich zabezpieczeń technicznych 69 (30,4%). Prawie tyle samo osób uważa je za konieczne 68 (29,96%). **Najmniej wskazań** miała odpowiedź **nie jest to uczelni potrzebne**. Wybrały ją tylko 2 osoby z 227 odpowiedzi, jedna była z grupy pracowników naukowych, druga w grupie ‘inni’. Żaden respondent z grupy doktorantów i studentów nie zaznaczył tej odpowiedzi. Wykres nr 24 ilustruje rozkład odpowiedzi na pytanie o stosunek respondentów do idei utworzenia repozytorium instytucjonalnego Politechniki Warszawskiej

Wykres nr 24. Co sądzą o utworzeniu repozytorium

Wykres nr 25. Co sądzą o utworzeniu repozytorium, według grup respondentów

W grupie pracowników naukowych najczęściej wskazywano odpowiedź ‘przydatne po zapewnieniu zabezpieczeń technicznych’ - 33 (34,38%) oraz ‘przydatne’ - 29 (30,21%). W grupie doktorantów i studentów odpowiedzi ‘konieczne’ i ‘przydatne’ były najliczniejsze.

ZARZĄDZANIE, ORGANIZACJA I ADMINISTROWANIE

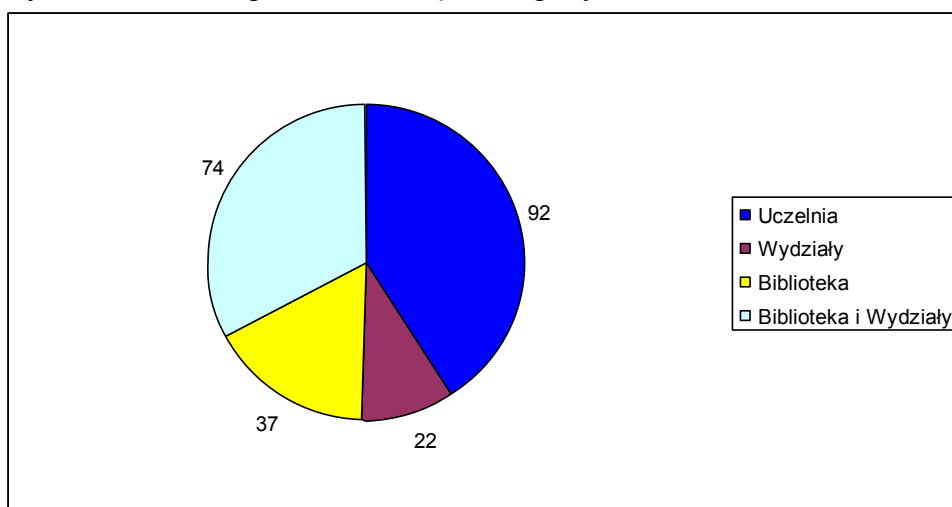
Kwestie związane z zarządzaniem, administrowaniem zawarte były w dwóch pytaniach. Odpowiedzi nie były obligatoryjne. W tych odpowiedziach widać także jak ankietowani widzą rolę Biblioteki w tworzeniu i zarządzaniu repozytorium. Jedno obowiązkowe pytanie dotyczyło chęci współtworzenia repozytorium przez autorów zamieszczanych w nim prac.

Pytanie nr 9. Przez kogo powinno być zarządzane i utrzymywane repozytorium uczelniane?

- Uczelnię (centralnie)
- Wydziały
- Bibliotekę
- Bibliotekę i Wydziały wspólnie

Na to pytanie odpowiedziało 225 osób, najczęściej odpowiedzi wskazywało na Uczelnię - 92 (40,89%) oraz na Bibliotekę i Wydziały - 74 (32,89%). Organizowanie repozytorium na Wydziałach otrzymało najmniej odpowiedzi - 22 (9,78%). Na Bibliotekę jako organizatora i zarządzającego repozytorium wskazało 37 (16,45%) badanych. Podobnie wyglądały odpowiedzi w poszczególnych grupach użytkowników.

Wykres Nr 26. Kto powinien zarządzać repozytorium PW

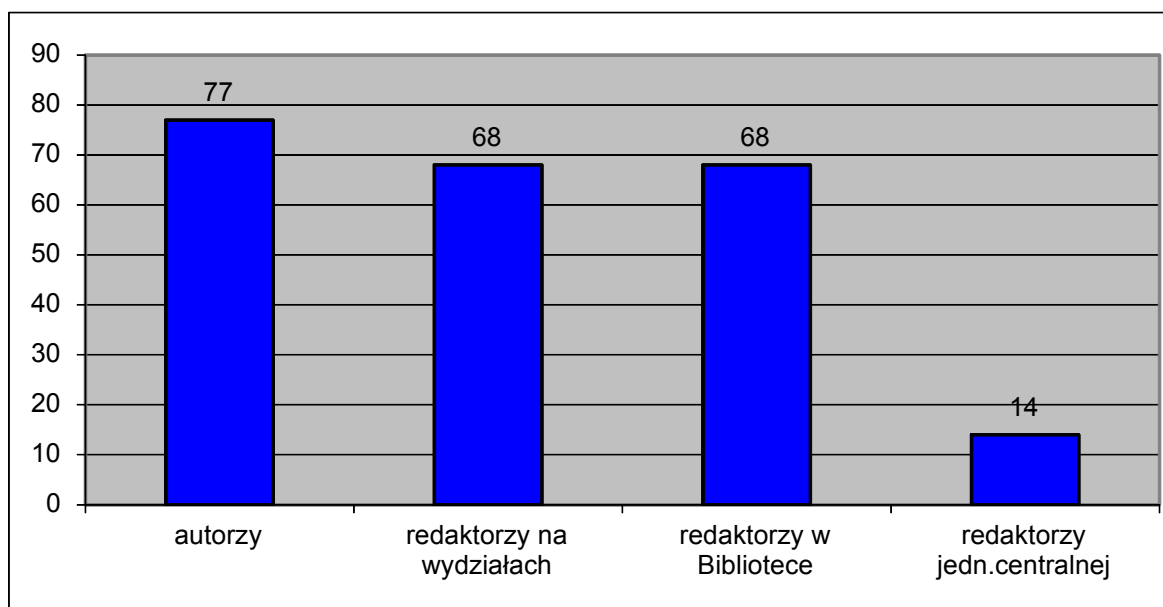

Pytanie nr 10. Przez kogo powinny być umieszczane publikacje w repozytorium?

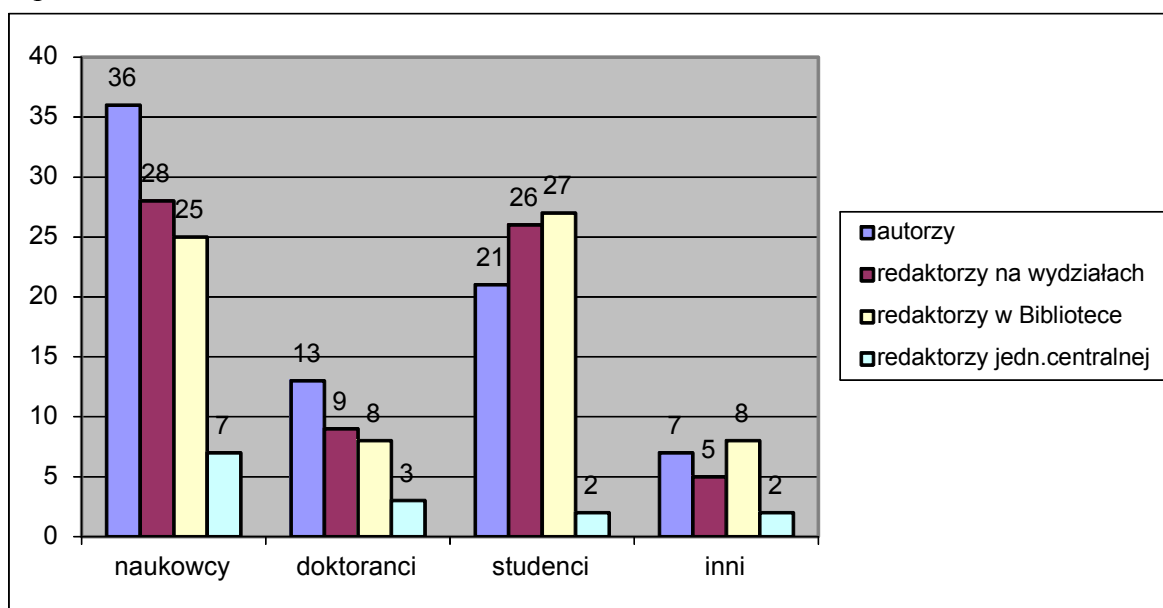
- autorów (self archiving)
- redaktorów repozytorium na Wydziałach
- redaktorów repozytorium w Bibliotece
- redaktorów repozytorium z innej jednostki uczelnianej (COI, Biuro ds. nauki, itp.)

Bardzo ważne pytanie dotyczące organizacji repozytorium. Na pytanie odpowiedziało 227 osób. Najwięcej z nich uważa, że publikacje powinny być przez autorów - 77 (33,93%). Następnie po 68 (30,09%) odpowiedzi wskazuje na redaktorów w Bibliotece lub redaktorów na Wydziałach. 14 (6,2%) osób wskazało odpowiedź 'redaktorzy z innej jednostki uczelni'. Co istotne, wśród pracowników naukowych opcja autoarchiwizacji zyskała także najwyższą liczbę wskazań 36 (37,5%), druga opcja zaznaczona przez tę grupę respondentów to 'redaktorzy repozytorium na wydziałach' - 28 (29,17%). W grupach studenci i Inni najczęściej odpowiedzi zyskał wariant, że prace naukowe powinny być deponowane w repozytorium przez redaktorów w Bibliotece. Studenci 27 (35,53 %); Inni 8 (36,37%). Wykresy nr 27 i 28 ilustrują rozkład odpowiedzi na te pytania.

Wykres 27. Kto powinien zamieszczać publikacje naukowe w repozytorium. Ogółem

Wykres 28. Kto powinien zamieszczać publikacje naukowe w repozytorium. Według grup respondentów

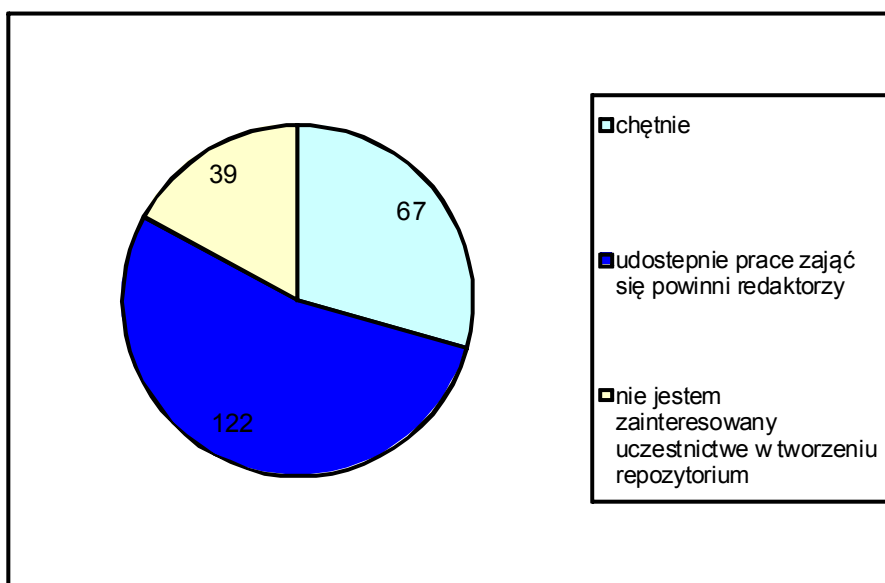
Jedynie przekonanie do projektu utworzenia repozytorium i zaangażowanie w jego budowanie zwłaszcza w odniesieniu do pracowników naukowych może gwarantować pomyślną realizację. Chęć współtworzenia repozytorium można było określić w pytaniu nr 12. Respondenci mieli trzy warianty odpowiedzi do wyboru.

Pytanie nr 12. Czy uczestniczyłby Pan/Pani w tworzeniu repozytorium ?

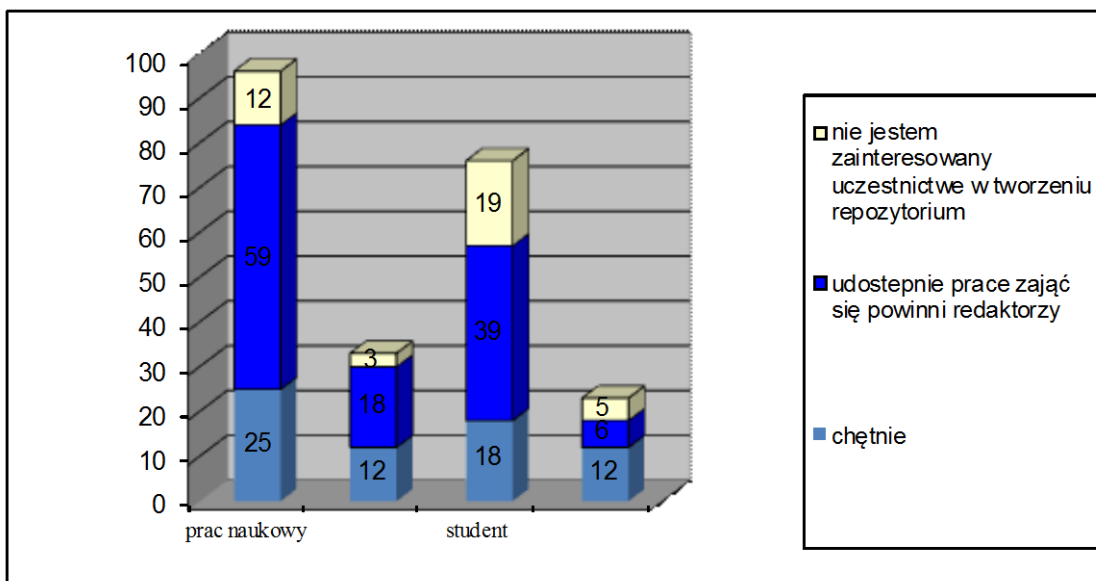
- *tak chętnie,*
- *udostępnię swoje publikacje, ale zająć się tym powinni redaktorzy repozytorium*
- *nie jestem zainteresowany uczestnictwem w tworzeniu repozytorium*

Najwięcej odpowiedzi zyskał wariant *udostępnię swoje publikacje, ale zająć się tym powinni redaktorzy repozytorium* 122 (53,51%). Opcja *tak chętnie* miała 67 (29,39%) wskazań. Najmniej osób zaznaczyło wariant *nie jestem zainteresowany uczestnictwem w tworzeniu repozytorium* 39 (17,11%). Zdecydowana większość **pracowników naukowych** wybrała wariant *udostępnię swoje publikacje, ale zająć się tym powinni redaktorzy repozytorium* 59 (61,46%) respondentów. Chętnych było 25 (26,5%). Tylko 12 (12,5%) nie było zainteresowanych uczestnictwem. Powyżej 50% badanych z grupy **doktorant i student** wskazało odpowiedź *udostępnię swoje publikacje, ale zająć się tym powinni redaktorzy repozytorium*. W grupie **Inni** najwięcej wskazań było dla odpowiedzi *tak, chętnie* 12 (52,18%). Najmniej zainteresowana współtworzeniem repozytorium wg wskaźnika procentowego 19 (25,0%) była grupa studentów. Na wykresach nr 29 i nr 30 pokazano rozkład odpowiedzi na to zagadnienie.

Wykres nr 29. Czy uczestniczyłby w tworzeniu repozytorium. Ogółem.

Wykres nr 30. Czy uczestniczyłby w tworzeniu repozytorium. Według grup.

Podsumowanie

W badaniu najliczniej wzięli udział ludzie młodzi, prawie 62 % respondentów było w przedziale wiekowym 25-35 lat. Co jest bardzo pozytywne najliczniejszą grupą byli pracownicy naukowcy, potencjalni dostarczycieli publikacji do repozytorium. Zdecydowana większość uważa repozytorium za przydatne, a prawie 30% za konieczne. Dla ponad 55 % ankietowanych przydatne będzie po stworzeniu odpowiednich zabezpieczeń prawnych i technicznych. Dokumenty, które powinny być archiwizowane w repozytorium to przede wszystkim prace doktorskie i habilitacyjne i artykuły z czasopism (zbiórco artykuły miały nieznaczną przewagę, ale nie wśród pracowników naukowych). Dla grupy studentów bardzo ważne jest deponowanie materiałów dydaktycznych, uważa tak prawie 90% tej grupy ankietowanych. Co wydaje się ciekawe dotyczy to deponowania fakultatywnego. W przypadku obligatoryjnego najwięcej osób uważa, że powinny to być rozprawy doktorskie i habilitacyjne. Dobrze rokuje projektowi fakt, że tylko 10% ankietowanych uważa, że żadna z publikacji nie powinna być archiwizowana obowiązkowo. Z pozytywnych czynników wynikających z zamieszczenia publikacji w repozytorium najistotniejsze zdaniem ankietowanych jest szybkie upowszechnienie wyników pracy i promowanie osiągnięć autora i jednostki macierzystej. Co jest nieoczekiwane, tylko niecałe 27% uważa, że będzie to miało wpływ na wzrost cytowań. Wśród pracowników naukowych i doktorantów odsetek ten jest identyczny w odniesieniu do tego czynnika i wynosi 33,34%. Za najmniej istotne korzyściami ankietowani uznali ułatwienie zadań administracyjno-sprawozdawczych i trwała archiwizacja dokumentów. Najwięcej obaw związanych z zamieszczeniem publikacji w repozytorium we wszystkich grupach badanych budzi plagiat i wykorzystanie wyników badań przez osoby do tego nie powołane. Drugim bardzo istotnym czynnikiem negatywnym wskazanym przez wszystkie grupy jest utrudnienie w publikowaniu zamieszczonej w repozytorium pracy u wydawców komercyjnych. Najmniej obaw budzi brak zainteresowania studentów wykładami na uczelni oraz niechętny stosunek przełożonych do tej formy udostępniania swoich prac naukowych. Pełną otwartość repozytorium popiera tylko 45% ankietowanych, najwięcej osób uważa, że dostęp do publikacji powinien być zgodny z wola autora. Repozytorium powinno być organizowane i zarządzane centralnie przez uczelnię - tak wypowiedziało się prawie 41% badanych, 33% widziałoby jako organizatorów i zarządzających wspólnie Bibliotekę i Wydziały. W kwestii zamieszczania prac naukowych w repozytorium trzy odpowiedzi zyskały ok. 30 % . Najwięcej - 33,5% uznało, że powinni robić to autorzy publikacji. Po 30,09% wskazań miały opcje umieszczania dokumentów przez redaktorów repozytorium w Bibliotece lub na Wydziałach. Nie budzi obaw u ponad 56% badanych poddanie publikacji ocenie ze strony użytkowników repozytorium, dopuszczają oni możliwość komentowania lub tagowania. Trzeba także podkreślić małe doświadczenie ankietowanych w udostępnianiu prac w module Open Access, tylko 9 osób zadeklarowało udostępnianie w otwartych repozytoriach.

Wnioski

Na podstawie analizy przeprowadzonej ankiety, korespondencji od respondentów napływającej do autorek, telefonicznych zapytań oraz bezpośrednich rozmów z uczestnikami badania można sformułować kilka konkluzji. Pierwsza jaka nasunęła się jeszcze w trakcie trwania ankiety, to niewielka wiedza na temat otwartych repozytoriów wśród ankietowanych. Jest to w pełni zrozumiałe biorąc pod uwagę ich małą liczbę w Polsce. Doświadczenia w deponowaniu prac są więc także bardzo niewielkie. Bardzo często mylono repozytorium z

bibliograficzną bazą publikacji naukowych pracowników PW [BIBLIO]. Repozytorium bywa też często rozumiane jako archiwum, przechowujące długookresowo kopie publikacji, ale nierealizujące funkcji udostępniania.

Maile i telefony, które kierowano do nas, oraz dopiski na papierowych formularzach ankiety pokazały, że brakowało jednak jednego czy dwóch pytań opisowych, które dałyby respondentom możliwość szerszego skomentowania czy wyrażenia swojego zdania.

Brak dostatecznej wiedzy na temat repozytorium jest przyczyną wielu obaw. Osobnym bardzo istotnym zagadnieniem, poruszonym zwłaszcza przez pracowników naukowych, są kwestie związane z prawami autorskimi. Wiele pytań dotyczyło ograniczeń jakie wynikają z publikowania u komercyjnych wydawców. Autorzy bardzo często nie wiedzą czy opublikowany wcześniej artykuł mogą zamieścić w repozytorium, niewielu wie o istnieniu portalu SHERPA RoMEO, w którym można znaleźć informacje o polityce otwartości poszczególnych wydawców komercyjnych. Wydaje się, że po utworzeniu repozytorium, bardzo potrzebne byłoby zapewnienie pomocy autorom przez kompetentną osobę posiadającą szeroką wiedzę w zakresie prawa autorskiego. Analiza wyników ankiety pokazuje, że problemem może się okazać pełna otwartość repozytorium. Zdecydowana większość respondentów zostawia tę sprawę do uznania autorów. Kolejną kwestią jest nie całkiem jasna rola Biblioteki. Ankietowani widzą dla niej miejsce jako instytucji wspomagającej tworzenie repozytorium. Głównym organizatorem i zarządzającym powinna być wg nich Uczelnia jako taka., cokolwiek pod słowem 'Uczelnia' rozumieją. Podstawowy wniosek jaki się nasuwa to konieczność upowszechniania wiedzy na temat Open Access i pozytywnych aspektów utworzenia repozytorium prac naukowych PW. Na uczelni potrzebna jest permanentna akcja informacyjno promocyjna. Potrzebne są prezentacje na Radach Wydziału popularyzujące korzyści jakie niesie dobrze zorganizowane repozytorium zarówno dla autorów jak i instytucji. Można by wówczas rozwiać wiele obaw i niepewności wśród pracowników naukowych. Pozytywne nastawienie środowiska akademickiego do idei repozytorium jest dobrą podstawą do dalszych działań popularyzujących. Bez wsparcia pracowników naukowych przekonanych do idei otwartego repozytorium projekt ma niewielkie szanse na powodzenie. Najważniejsze jednak wydaje się pozyskanie wsparcia instytucjonalnego uczelni, bez niego utworzenie repozytorium nie ma szans na realizację.

Ankieta świadomie ograniczona została do zbadania nastawienia środowiska akademickiego do samej idei utworzenia repozytorium uczelnianego, ustalenia wyobrażeń odnośnie zawartości repozytorium, stopnia jego otwartości, wykrycia ewentualnych obaw i sformułowania oczekiwań korzyści jakie przyniesie. W ankiecie nie poruszono, bardzo ważnych przy projekcie tworzenia i **utrzymania** repozytorium kwestii, takich jak źródła finansowania, wybór technologii, standardów opisu, oprogramowania, sprzętu, interoperacyjności, aktualnych możliwości uczelni w kwestii zapewnienia personelu do realizacji zadania i odpowiednich uregulowań prawnych. Doceniając wagę pozytywnego nastawienia środowiska akademickiego, jego gotowość do dostarczania treści do repozytorium, rozwiązanie tych praktycznych problemów wydaje się kluczowe przy realizacji projektu repozytorium uczelnianego.